

KATARZYNA KRZYSZTOFEK
(Uniwersytet Jagielloński w Krakowie)

IX Ogólnopolskie Sympozjum Prawa Wyznaniowego „Kościoły i inne związki wyznaniowe w służbie dobru wspólnemu”, Uniwersytet Jagielloński, Kraków 17–20 maja 2012 roku

The 9th National Symposium on Church-State Law “Churches and other religious organizations in the service of the common good,” Jagiellonian University, Kraków 17–20 May 2012

Abstract

The host of the 9th National Symposium on Church-State Law combined with the Congress of Chairs and Lecturers on Church-State Law was the Department of Ecclesiastical Law and Law on Religious Denominations at the Faculty of Law and Administration of the Jagiellonian University in Krakow. The symposium was held in Krakow from 17th to 20th May 2012, and its theme was: “Churches and other religious organizations in the service of the common good.” The deliberations of the Symposium brought together over 50 participants from 15 academic centres in Poland and two professors from the University of Toulouse. Out of this group, over 30 participants presented their speeches. The opening session of the symposium took place on Friday, 18th May, 2012, in Aula Jagiellońska of the Collegium Maius of the Jagiellonian University. The opening speaker was prof. dr hab. Waclaw Uruszczak, Head of the Department of Ecclesiastical Law and Law on Religious Denominations at the Jagiellonian University in Kraków, the host of the symposium, who in his speech referred to Article 25 Paragraph 3 of the Polish Constitution of 1997, which provides for the principle of cooperation between the State and the Church for the sake of common good. Next, prof. dr hab. Dorota Malec, Vice-Dean for Administrational Studies at the Faculty of Law and Administration of the Jagiellonian University, greeted the participants. The opening ceremony was concluded by President of the Polish Association of Church-State Law, prof. ChAT dr. hab. Tadeusz J. Zieliński. The first introductory session of the Symposium also took place in Aula Jagiellońska, while all the following sessions were held at the “Chopin” Hotel in Kraków, divided into sections concerning the following themes: “Churches and other religious organizations in the service of the family,” “Churches and other religious organizations in the service of the common good in the historical and international context – part I and II,” and “Churches and other religious organizations in the service of society, culture and education.” The concluding session of the Symposium took place in the afternoon on 19th May, 2012. It consisted of a single presentation by mec. Karol Tataara, a solicitor from Kraków and the Vice-President of the Ars Legis Association of St. Ivo Helory, the Patron of Lawyers. At the same time, prof. dr hab. Waclaw Uruszczak invited the participants to join the celebrations of the 9th Lawyers’ Day organized

by the Ars Legis Association. After mec. Tatara's presentation the host of the Symposium, prof. dr hab. Waław Uruszczak thanked all the speakers and the audience for their participation in the Symposium. At the end, ks. prof. KUL dr hab. Piotr Stanisław made a speech in which he summarized the Symposium and discussion by the participants.

Key words: church-state law, constitutional law, churches and other religious organizations, Polish Association of Church-State Law

Słowa kluczowe: prawo wyznaniowe, prawo konstytucyjne, Kościoły i inne związki wyznaniowe, Polskie Towarzystwo Prawa Wyznaniowego

W dniach od 17 do 20 maja 2012 roku odbyło się w Krakowie IX Ogólnopolskie Sympozjum Prawa Wyznaniowego połączone ze Zjazdem Katedr i Wykładowców Prawa Wyznaniowego zorganizowane w przez Zakład Prawa Kościelnego i Wyznaniowego na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie. Tematem przewodnim konferencji było zagadnienie: „Kościół i inne związki wyznaniowe w służbie dobru wspólnemu”. W Sympozjum wzięło udział ponad 50 uczestników, w tym ponad 30 referentów z 15 ośrodków naukowych w Polsce oraz dwoje profesorów z Uniwersytetu w Tuluzie. Obrady rozpoczęły się w piątek, 18 maja 2012 roku, otwarciem w Auli Jagiellońskiej Collegium Maius Uniwersytetu Jagiellońskiego. Otwierając Sympozjum, głos zabrał prof. dr hab. Waław Uruszczak, kierownik Zakładu Prawa Kościelnego i Wyznaniowego Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie, gospodarz Sympozjum. Dziękując za przybycie, szczególne słowa powitania skierował do pani prof. dr hab. Doroty Malec, prodziekana do spraw studiów administracyjnych na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Jagiellońskiego, pana Józefa Różańskiego – dyrektora Departamentu Wyznań Religijnych oraz Mniejszości Narodowych i Etnicznych Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji, prezesa Polskiego Towarzystwa Prawa Wyznaniowego – prof. ChAT dr. hab. Tadeusza J. Zielińskiego, prodziekana Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, ks. prof. UKSW dr. hab. Krzysztofa Warchałowskiego oraz dyrektora Instytutu Prawa Kanonicznego Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie, ks. prof. dr. hab. Józefa Krzywdy. W swym przemówieniu otwierającym Sympozjum prof. dr hab. Waław Uruszczak nawiązał do art. 25 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z 1997 roku, który proklamuje zasadę współdziałania Państwa i Kościoła dla dobra wspólnego. Wskazując, że dobro wspólne jest zarówno dobrem Państwa, jak i członków wspólnot wyznaniowych, profesor zwrócił uwagę, że podjęcie działań dla dobra wspólnego stanowi środek do osiągnięcia doskonałości społecznej. Następnie przywitała gości w imieniu Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Jagiellońskiego prof. dr hab. Dorota Malec, podkreślając, że Aula Jagiellońska, w której odbywała się ceremonia otwarcia Sympozjum, jest najstarszą aulą Uniwersytetu Jagiellońskiego. Pani Dziekan nawiązała do długiej historii dawnej Katedry, a obecnie Zakładu Prawa Kościelnego i Wyznaniowego, przybliżając dzieje tej jednostki organizacyjnej oraz wskazując na sylwetki jej kierowników, odnosząc się także do działalności dydaktyczno-naukowej Zakładu Prawa Kościelnego i Wyznaniowego Uniwersytetu Jagiellońskiego. Ceremonię otwarcia zwieńczyło wystąpienie Prezesa Polskiego Towarzystwa Prawa

Wyznaniowego, prof. ChAT dr. hab. Tadeusza J. Zielińskiego, który dziękując władzom diekańskim Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Jagiellońskiego oraz kierownikowi Zakładu Prawa Kościelnego i Wyznaniowego Uniwersytetu Jagiellońskiego, prof. dr. hab. Wacławowi Uruszczakowi za zaproszenie na Sympozjum specjalistów prawa wyznaniowego, równocześnie pogratulował wyboru tematu obrad. Zwrócił on uwagę, że problematyka współdziałania Kościołów i innych związków wyznaniowych z Państwem dla dobra wspólnego jest zagadnieniem dotychczas słabo opracowanym w doktrynie. Profesor nadmienił, że prace dotyczące dobra wspólnego odnoszą się w dużej mierze do dobra wspólnego w rozumieniu artykułów 1 i 82 konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z 1997 roku, a nie w kontekście art. 25 ust. 3 ustawy zasadniczej, stanowiącego punkt wyjścia tematu Sympozjum. Profesor Tadeusz J. Zieliński, jako prezes Polskiego Towarzystwa Prawa Wyznaniowego, wspominał także w swym wystąpieniu o tradycji organizowania Ogólnopolskich Sympozjów Prawa Wyznaniowego, połączonych ze Zjazdami Katedr i Wykładowców Prawa Wyznaniowego, które w 2012 roku zostały urządzone po raz dziewiąty. Ze względu na powiązanie sympozjów z działalnością Polskiego Towarzystwa Prawa Wyznaniowego jego prezes ogłosił również wydanie drukiem kolejnego już, czwartego tomu czasopisma „Przegląd Prawa Wyznaniowego”, publikowanego w ramach Stowarzyszenia. Na koniec swego wystąpienia prelegent, dziękując za zaproszenie, wyraził także wdzięczność kierownikowi Zakładu Prawa Kościelnego i Wyznaniowego Uniwersytetu Jagiellońskiego za, jak się wyraził, konstruktywne wsparcie Polskiego Towarzystwa Prawa Wyznaniowego.

Również w Auli Jagiellońskiej odbyła się pierwsza sesja: wprowadzająca, której przewodnictwo objął ks. prof. dr. hab. Wojciech Góralski. Sesja ta obejmowała cztery referaty, z których pierwszy wygłosił ks. prof. dr. hab. Józef Krukowski z Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie oraz Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego na temat: *Pojęcie dobra wspólnego jako celu współdziałania między Państwem i Kościołem*. Kolejny referat: *Dialog między Państwem a Kościołami i innymi związkami wyznaniowymi* zaprezentował ks. prof. KUL dr. hab. Piotr Stanisław z Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego. Trzecim referentem tej sesji był dr Paweł Sobczyk z Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, który wygłosił referat: *Dobro wspólne a dobro człowieka – art. 25 ust. 3 in fine Konstytucji RP*. Sesję wprowadzającą zamknął referat prof. Philippe Nèlidoff z Université Toulouse: *Qu'est-ce-que la laïcité positive? Approches historique et juridique (Co to jest świeckość pozytywna? Spojrzenie historyczne i prawnicze*, tłum. prof. dr. hab. Wacław Uruszczak). Sesję I zwieńczyła dyskusja nad wygłoszonymi referatami. Dalsza część sympozjum odbywała się w hotelu Chopin w Krakowie.

Po południu w dniu 18 maja 2012 roku odbyły się dwie równoległe sesje: sesja II, poświęcona zagadnieniu: *Kościoły i inne związki wyznaniowe w służbie rodzinie*, której przewodniczył prof. ChAT dr. hab. Tadeusz J. Zieliński, oraz sesja III, zatytułowana *Kościoły i inne związki wyznaniowe w służbie dobru wspólnemu w aspekcie historycznym i międzynarodowym – cz. I* pod przewodnictwem prof. dr. hab. Ewy Waszkiewicz. Sesję II rozpoczął referat przygotowany przez dr Justynę Krzywkowską oraz mgr Aleksandrę Bitowt z Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego, który został wygłoszony przez drugą z referentek, a prezentował zagadnienie: *Rola Kościołów i innych związków wyznaniowych w umacnianiu rodziny na obszarze województwa warmińsko-mazurskiego*. Kolejno

swój referat zatytułowany: *Prawo małżeńskie Kościoła rzymskokatolickiego jako pomoc w realizacji założeń prawa rodzinnego* wygłosił ks. dr hab. Piotr Kroczek z Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie. Ostatni przed przerwą referat w sesji II przygotowany przez ks. prof. dr. hab. Ryszarda Szychmilera z Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego, zatytułowany *Wkład Kościoła katolickiego w umacnianie rodziny*, wygłosiła w jego imieniu, ze względu na nieobecność księdza profesora, mgr Aleksandra Bitowt z Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego. Po krótkiej przerwie uczestnicy sesji II wysłuchali referatu ks. prof. UPJPII dr. hab. Tomasza Rozkruta z Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie: *Ochrona nierozzerwalności małżeństwa w porządku prawnym Kościoła katolickiego*”, następnie referatu ks. prof. UKSW dr. hab. Jana Krajczyńskiego z Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie na temat: *Orzekanie w sprawach o nieważność małżeństwa a dobro wspólne* oraz referatu prof. dr. hab. Bartosza Rakoczego z Uniwersytetu Mikołaja Kopernika zatytułowanego *Proboszcz jako funkcjonariusz publiczny według prawa polskiego*, po którym nastąpiła dyskusja.

Równolegle uczestnicy sesji III mieli możliwość zapoznania się przed przerwą z referatami: prof. AGH dr. hab. Zbigniewa Paska z Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie, *Nowe ruchy religijne jako skuteczny środek w przeciwdziałaniu patologiom społecznym*, mgr. Rafała Łatki z Uniwersytetu Jagiellońskiego, *Kościół katolicki wobec „Solidarności” – wsparcie idei niezależnych związków zawodowych*, oraz mgr. Jakuba Cupriaka z Uniwersytetu Warszawskiego, *Funkcje publiczne związków wyznaniowych w Niemczech a wystąpienie ze związku wyznaniowego*. W drugiej części sesji III, po przerwie, ze swym referatem wystąpił prof. UW r dr hab. Józef Koredczuk z Uniwersytetu Wrocławskiego: *Sprawa nauczania przedmiotu religioznawstwo, jako próba ograniczenia roli Kościoła Katolickiego w życiu publicznym w okresie PRL*. Następnie referat wygłosiła kolejna prelegentka, prof. Christine Mengès-Le Pape z Université Toulouse, która zaprezentowała zagadnienie: *D'une application de la laïcité en France – l'enseignement des religions (O stosowaniu świeckości (laickości) we Francji – nauczanie religii*, tłum. prof. dr hab. Waław Uruszczak). Po wystąpieniu prof. Mengès-Le Pape uczestnicy przystąpili do zadawania pytań prelegentom sesji III i rozpoczęła się dyskusja.

Kolejnego dnia sympozjum, 19 maja 2012 roku, podjęto prace w dwóch równoległych sesjach: IV, zatytułowanej *Kościół i inne związki wyznaniowe w służbie społeczeństwu, kulturze i oświacie*, prowadzonej przez ks. prof. dr. hab. Józefa Krukowskiego, oraz V, kontynuującej zagadnienie: *Kościół i inne związki wyznaniowe w służbie dobru wspólnemu w aspekcie historycznym i międzynarodowym – cz. II*, której przewodniczenie powierzono prof. UW r dr. hab. Józefowi Koredczukowi. Sesję IV otworzył referat ks. dr. Piotra Steczkowskiego z Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie oraz Uniwersytetu Rzeszowskiego zatytułowany *Duchowni Kościoła katolickiego a obowiązki obrony Ojczyzny*”. Kolejno swoje wystąpienia w tej sesji zaprezentowali ks. prof. dr hab. Artur Mezglewski z Politechniki Radomskiej *Dobro wspólne czy partykularne? Uwagi na temat celów duszpasterstwa policji*, ks. prof. dr hab. Wojciech Góralski z Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie – *Archiwa Diecezjalne w Polsce w służbie dobru wspólnemu (na przykładzie Archiwum Diecezjalnego w Płocku)*, dr Anna Tunia z Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego – *Działalność turystyczno-*

-pielgrzymkowa związków wyznaniowych jako przejaw swobody wykonywania funkcji religijnych i działania na rzecz dobra wspólnego, prof. dr hab. Ewa Waszkiewicz z Uniwersytetu Wrocławskiego – *Religijno-społeczna działalność Gminy Wyznaniowej Żydowskiej we współczesnym Wrocławiu*. Po krótkiej przerwie uczestnicy kontynuowali obrady w sesji IV, wysłuchując kolejnego prelegenta, prof. ChAT dr. hab. Tadeusza J. Zielińskiego z Chrześcijańskiej Akademii Teologicznej w Warszawie, który zaprezentował zagadnienie *Dobro wspólne a dobra partykularne w kontekście obecności religii w polskiej oświacie publicznej (aspekty prawne)*. Sesję IV zamknęło wystąpienie dr Małgorzaty Czuryk z Akademii Obrony Narodowej w Warszawie zatytułowane *Dobro wspólne a wspieranie przez kościoły i związki wyznaniowe realizacji prawa rodziców do wychowania dzieci zgodnie ze swoimi przekonaniem*, po którym podjęto dyskusję nad referatami sesji IV.

Równoległe przebiegały obrady w sesji V Sympozjum, poświęconej wątkom historycznym i międzynarodowym. Pierwszy w tej sesji referat wygłosił ks. dr hab. Mieczysław Różański z Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego, który przedstawił wystąpienie zatytułowane *Przepisy o aktach stanu cywilnego w Kodeksie Cywilnym Królestwa Polskiego (1825) i Prawie o Małżeństwie (1936)*. Kolejno głos zabrał dr Wojciech Sławiński z Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego z referatem: *Prawne, polityczne, ekonomiczne i społeczne aspekty nowelizacji dekretu Prezydenta RP o stosunku państwa do Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego w RP z 25 XI 1936 r.*. Następnie swoje referaty przedstawili: dr hab. Andrzej Szymański z Uniwersytetu Opolskiego – *Przejęcie kościelnej organizacji charytatywnej „Caritas” przez władzę ludową w 1950 r.*, dr Marek Stus z Uniwersytetu Jagiellońskiego – *Działalność dobroczynna w kulturze prawnej islamu*, ks. dr Tomasz Białobrzeski z Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie – *Działalność charytatywna organizacji katolickiej Manos Unidas w Hiszpanii na rzecz dobra wspólnego*. Po przerwie referat wygłosili: ks. dr hab. Piotr Ryguła z Uniwersytetu Śląskiego na temat: *Współpraca władz publicznych „z Kościołem katolickim i innymi wyznaniem” w systemie prawa hiszpańskiego* oraz mgr Michał Hucal z Chrześcijańskiej Akademii Teologicznej w Warszawie, który przedstawił referat zatytułowany *Służba dobru wspólnemu związków wyznaniowych w świetle orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka*, następnie podjęto dyskusję nad wygłoszonymi referatami.

Po przerwie obiadowej rozpoczęła się ostatnia sesja, kończąca sympozjum, której przewodniczenie objął prof. dr hab. Wacław Uruszczak. W ramach tej sesji przewidziany był jeden referat przygotowany przez radcę prawnego z Krakowa, mec. Karola Tatareę, który będąc wiceprezesem Stowarzyszenia Ars Legis im. Św. Iwo Helory – Patrona Prawników, reprezentował to stowarzyszenie. Równocześnie prof. dr hab. Wacław Uruszczak zaprosił zebranych do udziału w IX obchodach Święta Prawników organizowanego przez Stowarzyszenie Ars Legis, gdyż wspomnienie św. Iwo Helory przypada 19 maja i z tej okazji od dziewięciu lat są organizowane przez Stowarzyszenie w Krakowie spotkania prawników. W wygłoszonym referacie mec. Tatarę przybliżył wizję pracy prawnika zgodną z nauką i poglądami św. Iwo Helory, a także zaprosił do zapoznania się z działalnością stowarzyszenia, które wpisuje się w nurt organizacji niosących pomoc potrzebującym przez prowadzone w ramach Ars Legis poradnie prawne.

Następnie głos zabrał gospodarz sympozjum prof. dr hab. Wacław Uruszczak, dziękując referentom i uczestnikom za udział w obradach. Kolejno Prezes Polskiego Towarzystwa Prawa Wyznaniowego, prof. ChAT dr hab. Tadeusz J. Zieliński, dziękując za zorganizowanie sympozjum, podkreślił, że środowisko specjalistów prawa wyznaniowego, skupiając osoby o różnych spojrzeniach na prawo wyznaniowe i stosunki Państwo – Kościoły i inne związki wyznaniowe szanuje wzajemnie swe poglądy, a równocześnie ten stan rzeczy pozwala na rozwinięcie bogatej dyskusji. Poza tym zapowiedział, że zorganizowania kolejnego, jubileuszowego X Ogólnopolskiego Sympozjum Prawa Wyznaniowego w 2013 roku podjął się Uniwersytet Rzeszowski, reprezentowany na krakowskim sympozjum przez ks. dr. Piotra Steczkowskiego.

Podsumowania obrad sympozjum dokonał ks. prof. KUL dr hab. Piotr Stanisławski, który w swoim wystąpieniu zawarł najważniejsze myśli i wnioski, jakie przyniosły wygłoszone na sympozjum referaty i dyskusja nad nimi. Po pierwsze podniesiono, że działalność Kościołów i związków wyznaniowych na rzecz dobra wspólnego, a tym samym przyjęcie współodpowiedzialności za życie społeczne ma długą i ugruntowaną tradycję. Współpraca ta może przebiegać w różnej formie zależnie od przyjętych rozwiązań systemowych – powiązania państwa z jednym Kościołem czy związkiem wyznaniowym w państwach wyznaniowych lub opowiedzenia się za państwem świeckim. Ksiądz prof. Piotr Stanisławski zaakcentował pozytywne aspekty istnienia art. 25 ust. 3 konstytucji gwarantującego współdziałanie Państwa oraz Kościołów i związków wyznaniowych dla dobra człowieka i dobra wspólnego, podkreślając, że rozwiązanie przyjęte w naszym systemie prawnym ma charakter pośredni – z jednej strony zachowana jest idea niezależności Państwa i Kościoła, ale z drugiej strony ustawa zasadnicza zapewnia współdziałanie tych dwóch podmiotów. Jak ponadto zaznaczył ks. prof. Stanisławski, wielu referentów starało się zdefiniować pojęcia dobra człowieka i dobra wspólnego – na gruncie tych ustaleń można wskazać, że dobro wspólne winno być rozumiane zgodnie z koncepcją klasyczną odwołującą się do myśli chrześcijańskiej i myśli wielkich filozofów. Dobro wspólne stanowi zasadę zasad – zespół czynników umożliwiających pełny rozwój człowieka we wszelkich jego wymiarach. Dobro człowieka natomiast obejmuje zasadę poszanowania godności człowieka i jego przyrodzonych praw, a współdziałanie podejmowane w celu jego osiągnięcia służy właśnie ochronie godności człowieka.

W podsumowaniu ks. prof. Piotr Stanisławski nadmienił, że Kościoły i inne związki wyznaniowe również w ramach swojej posługi samodzielnie realizują wspomniane wyżej zasady w oderwaniu od współdziałania z państwem, a ich działalność na rzecz dobra wspólnego obejmuje wszystkie dziedziny życia, choćby te wspomniane w referatach: ochronę rodziny i małżeństwa, edukację, przeciwdziałanie patologiom społecznym, ochronę dziedzictwa narodowego czy obronę ojczyzny. Ksiądz profesor podniósł, że to współdziałanie niejednokrotnie rodzi trudności i napięcia, jednakże udział Kościołów i związków wyznaniowych przyczynia się w znacznym stopniu do podejmowania działań na rzecz dobra wspólnego realizowanych wspólnie z państwem.

Zamykając IX Ogólnopolskie Sympozjum Prawa Wyznaniowego, prof. dr hab. Wacław Uruszczak podziękował Uczestnikom za zaangażowanie, obecność i przygotowanie referatów, równocześnie potwierdzając zamiar wydania drukiem referatów wygłoszonych podczas IX Ogólnopolskiego Sympozjum Prawa Wyznaniowego.